חמן פורת

בס"ד

"בדמייך חיי" - המשל והנמשל

מכללת הרצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קיץ תשס"ט

יחזקאל טז, א-יד

וַיְהִי דְבַר־יהוה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם
הוֹדַע אֶת־יְרוּשָׁלִַם אֶת־תּוֹעֵבֹתֶיהָ: וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
יהוה לִירוּשָׁלִַם מִכֹּרֹתַיִךְ וּמִלֹּדֹתַיִךְ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אָבִיךְ
הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ חִתִּית: וּמִוֹּלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוֹלֶדֶת אוֹתָךְ לֹא־
כָרַת שָׁרֵךְ וּבַמַּיִם לֹא־רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעִי וְהָמְלֵחַ לֹא הָמְלַחַתְּ
וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ: לֹא־חָסָה עָלַיִךְ עַיִן לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת
מֵאֵלֶּה לְחָמְלָה עָלַיִךְ וַתֻּשְׁלְכִי אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגֹעַל נַפְשֵׁךְ
בְּיוֹם הֻלַּדֶת אֹתָךְ: וְאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וְאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ
וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי: רְבָבָה כְּצֶמַח
הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ
וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ וְהִנֵּה
עִתֵּךְ עֵת דֹּדִים וָאֶפְרֹשׂ כְּנָפִי עָלַיִךְ וָאְכַסֶּה עֶרְוָתֵךְ וָאִשָּׁבַע לָךְ
וָאָבוֹא בְּבְרִית אֹתָךְ נְאֻם אֲדֹנָי יהוה וַתְּהִי־לִי: וָאֶרְחָצֵךְ בַּמַּיִם
וָאֶשְׁטֹף דָּמַיִךְ מֵעָלַיִךְ וָאֲסֻכֵךְ בַּשָּׁמֶן: וְאַלְבִּשֵׁךְ רִקְמָה וָאֶנְעֲלֵךְ
תָּחַשׁ וָאֶחְבְּשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ וָאֲכַסֵּךְ מֶשִׁי: וָאֶעְדֵּךְ עֶדִי וָאֶתֵּנָה
צְמִידִים עַל־יָדַיִךְ וְרָבִיד עַל־גְּרוֹנֵךְ: וָאֶתֵּן נֶזֶם עַל־אַפֵּךְ
וְעָגִילִים עַל־אָזְנָיִךְ וַעֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשֵׁךְ: וַתֶּעְדִּי זָהָב
וָכֶסֶף וּמַלְבּוּשֵׁךְ שֵׁשִׁי וָמֶשִׁי וְרִקְמָה סֹלֶת וּדְבַשׁ וָשָׁמֶן אֹכָלְתִּי שש | אכלת
וַתִּיפִי בְּמְאֹד מְאֹד וַתִּצְלְחִי לְמְלוּכָה: וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם
בְּיָפְיֵךְ כִּי ׀ כָלִיל הוּא בַּהֲדָרִי אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי עָלַיִךְ נְאֻם אֲדֹנָי
יהוה:

"רבבה כצמח השדה נתתיך":

תהליך ההתרבות של עם ישראל במצרים הלך והתעצם ככל שגברו הייסורים כעדות הכתוב: "**וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ**" (שמות א', י"ב).

תהליך זה בא לידי ביטוי עז בנבואת יחזקאל, המדמה את כנסת ישראל לתינוקת שננטשה על ידי הוריה ביום הולדתה והושלכה על פני השדה כשהיא מתבוססת בדמיה. והנה עובר על פניה ריבון העולמים:

"**ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך: בדמייך חיי ואומר לך: בדמייך חיי**" (ט"ז, ו').

יושם לב: בשלב זה אין ריבונו של עולם נוטל את כנסת ישראל בחיקו כדי לטפל בה ולשטוף אותה מדמיה, אלא מעורר אותה לגלות את כוחות החיים הטמונים בה בעודה מתבוססת בדמיה. ואכן דווקא מתוך הדם והסבל מתעצמת האומה והופכת ממתי מעט - לרבבות עם, כדברי הכתוב ביחזקאל:

"**רבבה כצמח השדה נתתיך, ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי-עדיים**".

ועדיים אלה - לפי פשוטו של מקרא - הם רבבות ילדי ישראל, כעולה מנבואת ישעיה (מ"ט, י"ח):

"**שאי סביב עינייך וראי - כולם נקבצו באו לך. חי אני נאום ה' כי כולם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה**".

תהליך זה משווה לגאולת מצרים ממד חדש, ומלמד אותנו שגם לגאולה הראשונה, שעיקרה ב'אתערותא דלעילא', קודמת 'אתערותא דלתתא', הבאה לידי ביטוי בצמיחה ופריחה מתוך הייסורים.

פירוש הרד"ק

ש רבנים. מבואר הוא למעלה: וסרבי
ומגרלי. כמו שאמר וירבו ויעצמו
במאד מאד אחר מספר ברבוי המספר
ואחר מספר ברבוי הגוף: ומבואי בעדי עדים. כלת לעת שאת רחוים לעדי עדים בערים שסביב זמנם לסיות לאים רחוי לעדותם בפכשיפין לאים ופי' בעדי עדים בעוב וכיפס שבעדים כמו מלך מלכים
כלומר זמן ישראל בגיע לגמת מן סגלות כמו שאמר פקוד פקדתי אתכם ואת פעשוי לכם במצרים ואומר תעלם אתכם מעוני מצרים ובעדי הוא כלי כסף וכלי זהב ומלות שגלו את מצרים ואדוני אני ז"ל
פירש עדי עדים עדי הגוף כמו שפירש אחריו שדים נכונו ושערך צמח ואלו הן סימני נערות מכונת שבשר בעומת המקום הערום ויתכן בעדי עדים על דרך משל על חקי הכוסה ומשפטים
הטובים שפס כעדי כמו שנאמר בדרך משל כי לוית חן הם לראשך ועגקים לגרגרותיך: לאת. שפל עומד מן הדגוש וגא לגורות על רוב שמיתה ועל מבירותם: ואת ערום ועריה. ערומה ועגיה
ביום הלידה. ואת ערום ועריה הם יפרשו בחסרון כי"ת בערום ובעריה ואפשר שפס פאר ואמר ערום לשון זכר שביון שהוא משל לכנסת ישראל ידבר פעם לשון זכר ופעם לשון נקבה ולשון זכר
הוא כנגד הפעם ולשון נקבה על כנסת ישראל וזהו ככמה מקומות לדברי הנבואה שמדבר על כנסת ישראל זכר ונקבה ופירוש ערום ועריה על דרך המשל יתכן המשמעו שהיו לבושים בגדים פחותים
בשבויים ובגדים וסרי הם כלילו הם ערומים או יסיה דרך משל שהיו ערומים מחיות הלות לשחור דרך ס' לעשות לדקה ומשפט וכן שדים נכונו משל על בתורה שבכתב ותורה שבעל פה שהיו נכונות
לחתם לפס בלתם מחלריה וכן יפשרם במשל ע"ר בשרים שני שדיך תורה תורה שבכתב ותורה שבעל פה כי כמו שהשדים מגדילי' סתיב' ומשמידים לותו כחיים כן בתורה תורה דרך חיים בזה ובכל וכן ושערך
לחתם משל ליתידי' שבישראל שפירשו מדרך הרעה מעת שהתגבלו לפס הגבילים במצרים כי כמו שהשער סימן לנערה שילאה מקטנות לנערות כן בדרך המשל סימן לאותם שהיו קטני אמנה שילאו
מלמונתם הרעה לתמונה טובה על ידי תוכחת הנביאים ועליהם נאמר לך ואספת את זקני ישראל והנזיריה והסרוסים מגדלים שערם לפיכך השער משל לפס וכן במשל ע"ר הפירים שערך כעד' בפיה
משל על הנזיריה והסרוסים בישראל ואמר ואת ערום ועריה על רוב ישראל שהיו במצרים שנאמר עליהם וימרו כי ולא אבו לשמוע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו והיו ערומים מן המצות לעשות
לדקה ומשפט ויונקו הרגם ריבנם בלמתי תקלא יסכמיכון וגו': (ח) ואעבור עליך ואראך וכגם עפך עת דודים. שגגלתי למשה בסגם ועשה המצות ומוסתים וכראתי כי עת דודים הגיע שנלמתי
בעגיכך במצרים עד שהוצאתיך מעם גיד חזק': ואפרש כנפי עליך. כמו שאמר ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה כלומר אמרתי שתהיו לי לעם כמו שאמר ונקחתי אתכם לי לעם:
ואכסה

שלום קרנאל הי"ד – דברים אחרונים

ניתנה השמחה בלבנו, אך לא שמחה שלמה היא לנו. חלוקת הארץ פצע כאוב הוא בגופה וכל יהודי נאמן מרגיש את הכאב הזה בלבו. ירושלים עיר הבירה של ארץ ישראל, שהיתה בכל הדורות מטרת הכיסופים והשאיפות של ישראל, נשארה מן החוץ. יהודה, שומרון, והשטחים בצפון, זו נחלת אבותינו מימי קדם, שבה התהלכו מלכינו, נביאינו וחוזינו, נקרעו מעל גופה של המדינה העברית.

*

ודאי שהעם לא יוכל להשלים עם העובדה של חלוקת הארץ לגזרים ושלילת זכותנו להתישב ברוב רובה של ארץ ישראל ההיסטורית, המובטחת לנו מפי הגבורה. ואף, כי בשנים הבאות יקדיש העם את עיקר מרצו לחיזוק עצמאותנו במדינה העברית המקוצצת ולקליטת המונים, שינהרו הנה מהגולה, לא נשכח את ירושלים, ולא את חברון ושכם ועוד מאות מקומות תנ"כיים, שצריכים להיגאל.

*

„ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי". המאורעות שפרצו בארץ עם ההכרזה על המדינה היהודית לא באו לנו כהפתעה. חששנו מתמיד, כי לידת המדינה העברית תבוא תוך קרבנות אדם ורכוש. והנה באו הדברים. עמנו מלומד נסיון הוא בהקרבת קרבנות. אולם הפעם שוררת ההכרה, כי דמנו לא בשפך לחינם. הדם שניתן לעת הזאר דם ברית הוא בחבלי הלידה של שחרור המולדת.

חננו תפלה שברית זו הנכרתה כעת בין הישוב והארץ בדם המגינים תהיה לברית עולם „ולא ינתשו עוד מעל אדמתם את אשר נתתי להם — אמר ד' אלהיך".

מתוך „עלונים" ל"ה כסלו-טבת תש"ח